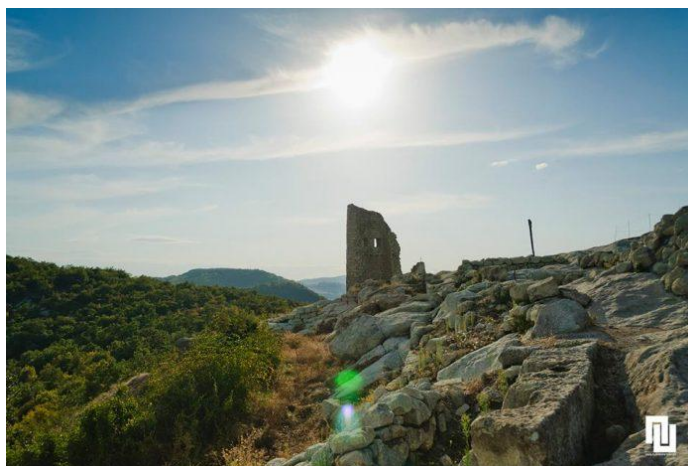

56 история и цивилизации, 15 юни 2020г.

Перперикон – тайнственият свещен град

В последните години едно име често се споменава в медиите – Перперикон. Древното светилище стана известно покрай проучванията, проведени от известния български археолог Николай Овчаров. Въпреки това, малко се знае какво реално представлява то, каква е историята и значението му, а в следващите редове ще се опитаме да отговорим именно на тези въпроси. Перперикон е огромен скален масив в Източните Родопите, за който се смята, че възниква преди около 8000 години. Каменият паметник се извисява на 15 км от Кърджали, близо до Перперишката река, от която се твърди, че древните хора са добивали злато. За първи път археологическият комплекс е описан от проф. Иван Велков през 1930 година, но мястото добива популярност вследствие на проучванията професор Николай Овчаров. Той е една от главните причини за популяризирането на Перперикон в медиите, а вследствие на това – засиленият туристически интерес към този култов комплекс. Мащабните разкопки водени от археолога разкриват Двореца, Акропола и други интересни места, непознати дотогава на обществото. Стига се до там, че CNN отразява като събитие Перперикон в своите репортажи. Древните

обитатели на тези земи вярвали от незапомнени времена в бога Слънце. Това е една от причините те да се установят на голямата скала, като основна причина за това е липсата на растителност и удобното местоположение, откъдето лесно може да се наблюдава всяка сутрин изгряващото слънце. Малко по малко с развитието на уредите, усъвършенстването на сечивата, силно развивани през Бронзовата епоха, се давало възможност на хората да обработват камъка. Те започнали да изсичат различни култови ниши, светилища, гробници. Така Перперикон започнал да променя своя естествен облик. В някои от нишите са открити множество оброчни съдове, фигури, антични предмети, свързани с култа към бога Слънце. Светилището развило своето значение и през късната Бронзова епоха. Големият разцвет се осъществил през XVIII-XII в. Пр.Хр. Това е периодът на развитие и на първата европейска цивилизация, в лицето на Крито-Микенската култура. Култовият комплекс се развил и придобил дренажна система за отвеждане на водата. Един от съдовете от този период впечатлява археолозите с изображенията на техния Бог и шест човешки фигури. Хората са оформени символично като цветя, техните глави са представени като малки Слънца. Култът към Слънцето се развива във времето и през ранножелязната епоха, IX – VI в. пр.Хр., се появяват и много други богове. Тракийската религия например е силно ориентирана към култа към Орфей и Дионис, а Перперикон се превръща в своеобразен център на тези вярвания и обичаи. През къснобронзовата епоха Перперикон се превърнал в грандиозно светилище. Много факти ни навеждат на мисълта, че точно в Перперикон се е намирало прочутото светилище на бог Дионис. В Античността прорицалището (езическо светилище, където се прорицава) на Дионис било известно колкото оракула в Делфи /Елада/, но все още няма неопровержими доказателства, че точно там се е намерило то. Според легендите две съдбоносни пророчества били направени от олтара на Перперикон. Първото предопределило велики завоевания и слава на Александър Македонски, а второто, направено няколко века по-късно, предвещало властта и силата на първия римски император Октавиан Август. Светоний описал знаковото посещение в светилището на бащата на бъдещия пръв владетел:

КОГАТО ОКТАВИАН, БАЩАТА НА АВГУСТ, ВОДИЛ ВОЙСКАТА СИ НЯКЪДЕ ИЗ ОТДАЛЕЧЕНИТЕ ЧАСТИ В СВЕЩЕНАТА ПЛАНИНА НА ДИОНИС, СЕ ДОПИТАЛ ДО ОРАКУЛА НА БОГА ЗА СИНА СИ, БИЛО МУ ПОТВЪРДЕНО ОТ ЖРЕЦИТЕ, ЧЕ СИНЪТ МУ ЩЕ СТАНЕ ГОСПОДАР НА ЦЕЛИЯ СВЯТ, ПОНЕЖЕ, СЛЕД КАТО ВИНОТО СЕ РАЗЛЯЛО ВЪРХУ ОЛТАРА, ДИМЪТ СЕ ИЗДИГНАЛ НАГОРЕ НАД ВЪРХА НА СВЕТИЛИЩЕТО ЧАК ДО НЕБЕТО – ЗНАМЕНИЕ КАТО ТОВА, КОЕТО ПОЛУЧИЛ И САМИЯТ АЛЕКСАНДЪР ВЕЛИКИ, КОГАТО ПРИНАСЯЛ ЖЕРТВА НА СЪЩИЯ ТОЗИ ОЛТАР.

През 2002 година е открита огромна зала без покрив, която отговаря на всички описания на храма на Дионис в античните текстове. В центъра ѝ се намира величествен олтар с диаметър около 2 метра, висок около 3 метра. В олтарата могат да се забележат множество издълбани ями, напълнени с парчета керамика. В подножието се откриват и фрагменти от по-малки глинени олтари. Очевидно залата не е имала покрив заради огнения пламък, по височината на който се е гадаело. Цялата околност и самият връх на Перперикон са покрити с хиляди скални изсичания във вид на корита, басейни, преливници. Всички тези олтари най-вероятно са се ползвали за жертвоприношения в чест на боговете. Гледката на монумента с хилядите малки олтари и каменни изсичания била внушителна. Функциите на Перперикон замират по времето на елинизма (IV – I в. пр. Хр.). През I в. Тракия е завладяна от Рим и Перперикон изживява истински ренесанс.

Перперикон се състои от четири части: мощна крепост – Акропол; Дворец-святилище, който е непосредствено под Акропола от югоизток; северно и южно подградие. По хълмовете са построени много храмове и постройки. Издълбани са широки улици, по които всеки посетител може да се разходи. От страни на всяка улица са запазени къщи, изсечени в самия камък. В източната част на Акропола е изсечена огромна Базилика. Базиликата най-вероятно е била дъвен храм, а по време на християнството се е превърнала в църква. От базиликата към вътрешността на Акропола води покрита колонада, портик, чиито колони са оцелели до днес. От данните на античните и средновековните автори е известно, че подобни портици са строени само в големите градове и

значителните култови комплекси. На този етап от проучванията са открити две порти на Акропола. Едната е от запад и се пази от мощен правоъгълен бастион. Другата бе разкопана от юг през 2002 г. Нейното предназначение е особено важно, защото води към внушителния Дворец-светилище.

Внушителните размери на двореца в Перперикон и особеното му устройство, доказват, че е имал и религиозно предназначение, и дават основание на изследователите да смятат, че това е прорицалището и прочутото светилище на древногръцкия бог Дионис. Същото, което учените от години търсят различни места в Родопите. Дворецът най-вероятно бил храмов комплекс, посветен на бог Дионис. Той е разположен на седем етажа, като в центъра му се намира тридесетметрова церемониална зала, която най-вероятно служела за извършване на ритуали и обреди. Друг забележителен обект в Двореца е масивен каменен трон с поставка за краката и облегалки за ръцете. Под тухления под на всяко помещение има хиляди канали за оттичане на дъждовната вода – нещо, което ни подсказва, че била създадена една блестяща за времето си канализационна система. Дворецът е заобиколен с огромна крепостна стена, която е свързана с Акропола са и заедно оформят уникален ансамбъл.

Перперикон е един уникален комплекс, посветен на култа към бога Слънце. Той е символ на една от най-ранните култури по нашите земи. Там се е зародила религията, която била в основата на развитието на културата, архитектурата и знанията. Откриването на Перперикон е нещо, което освен морална, би могло да носи и материална полза за българската държава, стига да бъде представено по достоен начин пред света.